

(əvvəli qəzetin 15 noyabr tarixli sayında)

Bu il yubileyini qeyd etdiyimiz Azərbaycan filmləri arasında tarixi mövzuda olan ekran işləri də var. XVI əsrə aid “Koroğlu” dastanının motivləri üzrə çəkilmiş film buna gözəl nümunədir. “Koroğlu” kinolentinin artıq 65 yaşı tamam olur.

Altay, Türkmənistan, Türkiyə və Azərbaycan türklərinin əfsanələrində xalq qəhrəmanı kimi təqdim edilən Koroğlunun obrazı ümumbəşəri önəmə malikdir. Qazandığı şöhrət və ona olan məhəbbət “Azərbaycanfilm”-in ərsəyə gətirdiyi filmdə öz bədii ifadəsini bir daha tapıb. Özü də “Koroğlu” kinostudiyamızın tarixi qəhrəmanlıq mövzusunda çəkdiyi ilk genişekranlı rəngli filmidir. Bu faktın özü o dövr üçün Azərbaycan kinematografiyasının yeni bir inkişaf səviyyəsinə çatdığını və müasir kino sənətinin nailiyyətləri arasında bu cür mürəkkəb bir filmi çəkib meydana çıxarmaq qabiliyyətini göstərdirdi. “Koroğlu” həm də Cənubi Qafqaz respublikalarının kino tarixində ilk dəfə olaraq yaradılan sanballı film hesab olunur.

“Koroğlu”-nın rejissoru Hüseyn Seyidzadə, ssenari müəllifi Sabit Rəhmandır. Baş rollarda Əfrasiyab Məmmədov (Koroğlu), Leyla Bədərbəyli (Nigar), Ağadadaş Qurbanov (Həsən xan), İsmayıl Dağıstanlı (Vəzir), Mərziyə Davudova (Dayə), Əli Qurbanov (Aşıq Cünun və Alı kişi), Möhsün Sənani (Həmzə) oynayıblar. Filmin ilk baxışı 1960-cı il oktyabrın 10-a təsadüf edib. Bəstəkar Cahangir Cahangirovun film üçün yazdığı musiqiləri kino idarəsinin Simfonik Orkestri ilə Şövkət Ələkbərova və Lütfiyar İmanov ifa edərək ekran əsərinin əzəmətinə daha da artırılıb.

Onu da deyək ki, yadelli işğalçılara və yerli zülmkarlara qarşı aparılan mübarizədən bəhs edən “Koroğlu” nə qədər bəyənilsə də,

Ölməz ekran əsərləri

Hüseyn Seyidzadə özü filmdən o qədər də razı qalmayıb. Səbəbi ssenarinin Moskvada əsaslı dəyişikliyə uğraması və rejissorun təzyiqlərə məruz qalması olub. O, sonralar dostlarına deyirmiş: “Koroğlu” istədiyim kimi alınmadı, fikirləşdiyim kimi çəkməyə qoymadılar”. Hər bir halda, seyrçilər bu filmi sevə-sevə izləyirdilər. Hər kəsin xəyalında yaratdığı Koroğlunun obrazı varkən, dastan haqqında film çəkmək və qəhrəmanın ruhuna uyğun aktyoru seçmək yaradıcı heyətin əsas hədəfi olub. Filmin sınaq çəkilişlərində 60-dan artıq aktyor iştirak edib.

Maraqlı məqamlardan biri budur ki, rejissorun təşəbbüsü ilə Muxtar Maniyev filmdə 3 rolda oynayıb. Onun xatirələrindən: “Filmi çəkmək yaradıcı kollektiv dastandakı qəhrəmanlıq motivlərindən səmərəli istifadə etdi. Müəlliflər tamaşaçılara belə bir fikri təlqin etməyə çalışdılar ki, xalqın qəzəbi kimi, gücü və qüdrəti də tükənməzdir, onun qarşısını almaq, onu qul halına salmaq heç bir qəsbkara nəzər olmur. Filmə Qırat, misri qılınc, Çənlibel qalası, Aşıq Cünunun sazı və s. xalqın birliyindəki qüvvənin rəmzi olub, əsərin ideya məzmununu daha da dərinləşdirir. Filmə mənə 3 rol həvalə olunmuşdur. Birincisi, çaparların müşayiəti ilə səfir rolda çəkilən Ələddin Abbasovun at üstündə gəlişi göstərilir ki, oradakı çaparlardan biri mənəm. İkincisi, Əsgəran qaləsindəki toy səhnəsində qapıçıyı oynayan şəxs çəkiliş gəlmədiyi üçün onu mən əvəz etməli oldum. Sonra Dəmirçioğlu Poladın roluna uyğun olan aktyoru tapmadıqları üçün mənə sınaq çəkilişində yoxlayaraq rola təsdiq etdilər. Beləcə, filmə 3 rolda oynadım”.



Ötən əsrin 60-cı illərinin mətbuatında verilmiş məlumatlardan aydın olur ki, sınaq çəkilişləri zamanı Koroğlu rolunu məşhur pəhləvan Sali Süleymanın oğlu – güləş üzrə dəfələrlə Bakı və respublika çempionu adını qazanmış Ağakərim Müxtəliyev, Nigar rolunu “Onun böyük ürəyi” filmindən tanıdığımız Tamilla Ağamirova yaratmalı imiş. Sonra fikir dəyişib. Filmin ilk kadrları Bakı ilə Mərzə arasında çəkilən Ələddin Abbasovun at üstündə gəlişi göstərilir ki, oradakı çaparlardan biri mənəm. İkincisi, Əsgəran qaləsindəki toy səhnəsində qapıçıyı oynayan şəxs çəkiliş gəlmədiyi üçün onu mən əvəz etməli oldum. Sonra Dəmirçioğlu Poladın roluna uyğun olan aktyoru tapmadıqları üçün mənə sınaq çəkilişində yoxlayaraq rola təsdiq etdilər. Beləcə, filmə 3 rolda oynadım”.

Koroğlunun toy səhnəsi, Qıratın qaçırılması, habelə başda Koroğlu olmaqla, Azərbaycan xalqının yerli xanlara, bəylərə, paşalara qarşı apardığı mübarizəsinə aid bir sıra epizodlar Qarabağdakı Əsgəran qaləsində çəkilib. Bu zaman 1200-ə qədər atlı və bir çox piyada çəkilişlərə cəlb edilib. Azərbaycanın

qızıl lələli dağ yamacları, geniş, yaşıl düzləri filmə bütün gözəlliyi ilə canlandırılıb.

Onu da qeyd edək ki, 1968-ci ildə qardaş Türkiyədə də “Koroğlu” eposu əsasında eyniadlı tarixi-bioqrafik bədii film çəkilib. Ayşə Şəsanın ssenari müəllifi, Mehduddünün quruluşçu rejissor, Gani Turanlının operator olduğu həmin filmə baş rolları Güneyt Arkin (Ruşen Ali–Koroğlu), Fatma Girik (Hüs-nübala–Gülzar), Hayati Hamzaoğlu (Bolu Bəy), Zafer Karakaş (Eyvaz) ifa ediblər.

İlk Azərbaycan televiziya bədii filmi olan “Aygün” də 65 yaşındadır. Öncə unudulmaz Xalq şairimiz Səməd Vurğunun eyniadlı poemasının əsasında radio-tamaşa hazırlanması nəzərdə tutulubmuş. Ancaq rejissor Kamil Rüstəmbəyov “Aygün”ün ssenarisi üzrə bədii televiziya filmi çəkməyi qərara alıb. Bəstəkar Zakir Bağirov filmə musiqi bəstələyib.

Film–poemanın çəkilişləri çox çətin, ağır şəraitdə keçib. Çünki o vaxtlar televiziya bədii filmlərin yaradılması üçün vəsait ayrılmırdı və orada kino çəkiliş texnikası yox idi. Amma çəkiliş qrupunda əsərin ekranlaşdırılması arzusu yüksək idi deyər, bu iş fədakarcasına yerinə yetirilib.

“Aygün”də hadisələr əsasən təzəcə ailə qurmuş iki gəncin münasibəti və taleyi ətrafında cərəyan edir. Filmə əsas rolları Nəcibə Məlikova, Həsənağa Salayev və Rəna Topçubaşova ifa edirlər. Hadisələr şeir dili ilə təqdim olunur. Əslində, filmin maraqlı, canlı çıxmasında da başlıca rol oynayan o idi ki, şeir dili ilə tamaşaçıya çatdırılırdı. Tələbkar rejissor kimi tanınan Kamil Rüstəmbəyov çəkiliş prosesində aktyorlardan tələb edib ki, hər bir kadrda səslənən şeirləri hadisələrə uyğun ruhda, özü də əzbərdən ifa etsinlər. Filmin çəkilişində iştirak edən aktyorlar özləri də etiraf ediblər ki, filmin şeir dili ilə çəkilməsi məsuliyyətli olduğu qədər də, zövqverici olub. Bu baxımdan da hər hansı bir çətinlik hiss etməyiblər.

...Əsərin baş qəhrəmanları Aygün və Əmirxan xoşbəxt cütlük idilər. Amma Əmirxanın içkiyə qurşanması onların ailəsini parçalayır. Aygün (N.Məlikova), Əmirxan (H.Salayev) və onların qızı Ülkər (R.Topçubaşova) xeyli əzab çəkirlər. Sonda Əmirxanın içkinin daşını atması və karyerasında nailiyyətlər qazanması sayəsində onlar yenidən birləşirlər.

Hər biri yaddaş oyadan, xatirələrlə zəngin olan ekran əsərlərinin yubileyləri ilə əlaqədar “səyahət”imiz beləcə davam edir. Çox istədik ki, yenə də Azərbaycanda baxımlı, ibrətli, replikalara, dialoqlara dillər əzbərinə çevrilən filmlər çəkilsin.

(ardı var)

Ə.DOSTƏLİ
XQ